

כה בשבט תשפ"ג, 16.2.2023

גיליון מס' 833

פרשת משפטים

הסימן שמזכיר לעצור ולהקשיב

מאת אהרן סעדון, בארות יצחק

לקבלת דף פרשת שבוע בוווצאפ (קבוצה שקטה) – לחצו [כאן](#)

וְרָצַע אֲדֹנָיו אֵת אֲזָנוֹ בַּמְרָצַע וְעָבְדוּ לְעֵלִים (כא,ו) – זהו התהליך המפורסם שהתורה קבעה לאדם שנמכר או מכר עצמו לעבד אך בתום תקופת 6 שנות העבדות מחליט להמשיך ולעבוד את אדונו עד עולם, עד שנת היובל.

פרשייה זו ופרשת משפטים בכלל, מלאה פרטים ופרטי פרטים הנלמדים מכל פסוק, אך במרחב זה אני מבקש להביט ממעוף הציפור ולהציע נקודת עומק להסתכלות על העונש אותו הטילה התורה על עבד ה' שהחליט לקבוע אדון לעצמו.

מה יש בה ברציעת האוזן? בחר שמסמנים באדם שהחליט לא לקבל את השחרור שרצתה להקנות לו התורה? כנראה שהוא לא יתחיל לענוד שם עגיל...

אז מה קורה כאן?

רש"י מלמדנו - אָמַר רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זִכְאִי: אֲזַן זֹאת שְׁשִׁמְעָה עַל הַר סִינַי לֹא תִגְוַב (שמות כ,ג), וְהִלֵּךְ וְגָנַב [ונמכר לעבד בעקבות זה], תִּרְצַע. וְאִם מוֹכֵר עֲצָמוֹ: אֲזַן שְׁשִׁמְעָה עַל הַר סִינַי כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים (ויקרא כה,נה), וְהִלֵּךְ וְקָנָה אֲדוֹן לְעַצְמוֹ, תִּרְצַע.

עין רואה ואוזן שומעת. מימדי הראייה שלנו מאפשרים לנו לראות מרחב מוגבל. זה מה שיש בכוח העין לראות. עד הקיר הקרוב, עד האופק הבא, מרחב ראייה תחום למקום מסוים. האוזן לעומת זאת שומעת למרחק ולעומק. אדם יכול לשבת במקום סגור בלי לראות כלום אך לשמוע התרחשות שלמה שמתקיימת מחוץ לאותו מקום. גם מי שנתון במרחב ראייה מאוד צר, יכול לשמוע את המתרחש במימד אחר.

ברצוני להציע שמעמד הרציעה על סף הדלת סמוך למזוזה ולפרשיות האהבה בין קב"ה לישראל, בו העבד לאחר 6 שנות עבדות אצל אדונו, יכול לצאת לחופשי בתנאים שהתורה מחייבת את האדון, בא להדהד משהו לעבד, וממילא גם לנו כקוראים שמנסים לשמוע את דבר ה' העולה אלינו מתוך הפסוקים.

אולי אותו עבד נדחק מתוך אתגרי החיים אל מקום שפל (כמו גניבה למשל) והוא נדרש להימכר לעבד. אולי עמוד השדרה של אותו עבד הגיע למצב כל כך רעוע עד שנדרש הוא למכור עצמו לעבד. את ההגעה למעמד העבד עשה אותו אדם מדוחק גדול. אבל עכשיו, 6 שנים אחרי, האם הוא מסוגל לשמוע קולות אחרים בתוכו? האם העבד מסוגל לשוב לטוב הנטוע בו, לעמוד השדרה איתו הוא יעמיד חיים עצמאיים-חירותיים.

התורה אומרת **וְאִם אָמַר יְאִמְרֵךְ הָעֶבֶד** (כא,ה). מדוע יש כאן אמירה כפולה? אומר מדרש המכילתא – "אינו נרצע עד שיאמר וישנה". ממשיכה התורה **וְהִגִּישׁוּ אֶדְנֵיךְ אֶל הָאֱלֹהִים** (כא,ו) – כלומר, האדון צריך להביאו לבית דין כדי לברר שאכן כך העבד רוצה.

אנחנו לא מוכנים להשלים עם העובדה שאדם שנדחק לעבדות מאבד את צלמו הפנימי. אנחנו מצפים ממנו ללכת אחרי הקול הפנימי שקורא אליו ומהדהד תמיד, כדרכה של חנה סנש: "קול קרא והלכתי, הלכתי כי קרא הקול". הקול הולך וקורא כל הזמן, צריכים רק להטות אוזן ולשמוע אותו.

ומה משמעות החור שרוצעים בו? אולי ניתן לומר שהחור הזה הוא מעין זכרון עבור העבד ועבור סביבתו. מעין תזכורת שהמסר שלה הוא - אותו אדם לא נמצא במצב רצוי. שלמרות ההזדמנות לשוב לעצמו, הוא בוחר להשאיר את החיים חלולים. החור הוא תזכורת עבור העבד, לכך שהאמנו בו ואנחנו עדיין מאמינים בו.

למרות שמושגי העבדות כיום לא מתקרבים למושג עבדות בימי קדם, בכל זאת לא נהיה נאמנים לעצמנו אם נאמר שאין לנו שום מימד עבדתי בערש חיינו בזה העולם – בעיקר במישור האישי בו אנחנו לא תמיד רצים כצבי וכאייל בדרך בה היינו רוצים לצעוד וכוחות וגירויים שונים לופתים אותנו בדרך למקומות לא לנו.

אם נזכה מידי פעם לעצור, לעצום עיניים ולהטות אוזן – היכן אני? האם אני נמצא במקום שמתאים לי? פועל כפי מי שאני ולא כפי תכתיבים של מישהו אחר עליי? - אני מאמין שנזכה לשמוע קולות עמוקים אי שם מהאוזן ששמעה על הר סיני ונזכה ללכת בדרך הישר והטוב.

ולסיום, משמח להיות חלק מתנועה שיודעת לעצור לרגע, להקשיב לעצמה, ולחדש שליחות. זו בעיני בהחלט גדולה!

אהרן סנדון, חבר וכן בארות יצחק, נשוי לרות ואב ל-5 מתוקים, בוגר ישיבת איתמר ורמת גן ולימודי תואר ראשון בחינוך. משמש כסגן מנהל עמותת ישיבת ההסדר רמת גן.

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש להירשם בקישור: <https://forms.gle/bzbZhmBafTeQLY3k6>
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il